

FƏNN SILLABUSU

İxtisas: 050116 -Tarix müəllimliyi A/B

Kafedra: Tarix və onun tədrisi metodikası

Fakültə: Tarix-coğrafiya və incəsənət

I.Fənn haqqında məlumat

Fənnin adı: Qədim dünya tarixi(Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetində təsdiq edilmişdir.2000)

Kodu: IPF-B06

Tədris ili: I (2025-2026) Semestr: I

Tədris yükü: Cəmi180 saat. Auditoriya saati 60 saat. (30 saat mühazirə, 30 saat seminar)

Təhsilalma forması: Əyani

Tədrisin dili: Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit sayı: 6 kredit

II. Müəllim haqqında məlumat: prof.Məmmədov Arif Məhəmməd oğlu

Kafedranın ünvanı: Lənkəran ş., Ə.Məmmədov küç., 21, 2 saylı korpus

Məsləhət günləri və saatları: IV-V günlər: saat 13⁰⁰-15⁰⁰

E-mail ünvanı: arif.mammedov61@mail.ru

III Tövsiyə olunan dərsliklər və dərs vəsaitləri:

1. Azərbaycan tarixi. 7 cildə. I c (Ən qədimdən - b.e. III əsri) Bakı, Elm, 2007, 520 səh.
2. İbrahimov K. Qədim dünya tarixi. Gəncə, 1992.
3. Yusifov Y. Qədim Şərq tarixi. Bakı, 1993, 2007
4. Həsənov Y. Qədim Roma tarixi. Bakı, 1975.
5. Erivanski M. Qədim Yunanıstan tarixi. Bakı, 1963.
6. Mirzəyev M.N. Kassilərin hakimiyyəti dövründə Babilin Misirlə əlaqələri haqqında."Qədim və orta əsr Şərqi Aralıq hövzəsi" məcmuəsi. Bakı, 1989.
7. Avdiyev V. İstoriya Drevnoqo Vastoka. M, 1970.
8. İstoriya Drevnoqo Mira. Tom I-III. M, 1982.
9. Peder D. Q, Çerkasova E.A. İstoriya Drevnoqo Mira. Çast I, M, 1985.

IV Prerekvizitlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən başqa fənlərin də tədris olunmasına zərurət yoxdur.

V Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxtda başqa fənlərin də tədris olunmasına zərurət yoxdur.

VI Fənnin təsviri və məqsədi: Bu fənn qədim dövrdə baş vermiş hadisələri, ibtidai icma quruluşu, ictimai əmək bölgüsünün yaranması, ibtidai icma quruluşunun dağılması, quldar təsərrüfatının formalaşması, qədim dövlətlərin yaranması, sosial-iqtisadi vəziyyəti öyrənir. Qədim dövrə daim müxtəlif tarixi hadisələri onların arasındakı oxşarlıq və ziddiyyətlərin səbəblərini izah edir, mədəniyyət və sivilizasiyaları xarakterik əlamətlərinə görə fərqləndirir.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya-saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmaz, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII Qiymətləndirmə: Tələbələrin biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 balı aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə görə, 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə. İmtahan bilətinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir. Qiymət meyarları aşağıdakılardır: Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzərə alınır.

- 10 bal- tələbə keçirilmiş materialı dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.
- 9 bal-tələbə keçirilmiş materialı tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açə bilər.
- 8 bal-tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;
- 7 bal-tələbə keçirilmiş materialı başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırə bilmir
- 6 bal-tələbənin cavabı əsasən düzgündür.
- 5 bal-tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.

- 4 bal-tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;
- 3 bal-tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırma bilmir;
- 1-2 bal-tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.
- 0 bal-suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semester ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunur. Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

№	Bal	Qiymət	
		Sözlə	Hərflə
1.	91-100	əla	A
2.	81-90	çox yaxşı	B
3.	71-80	yaxşı	C
4.	61-70	kafi	D
5.	51-60	qənaətbəxş	E
6.	50 və ondan aşağı	qeyri-kafi	F

IX Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə Universitetin daxili nizam-intizam qaydalarını pozduqda əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir görülməkdir.

X Təqvim mövzu planı: 30 saat mühazirə, 30 saat seminar

№	Keçirilən seminar və mühazirə mövzuları	Müh	Sem
1	Qədim İkiçayarası. Mesopotamiya Plan: 1. İkiçayarasının təbii şəraiti və əhalisi. 2. Şumer şəhər dövlətləri 3. Akkad dövləti. III Ur sülaləsi	2	2
2.	Qədim Babil Plan: 1. Babil şəhərinin yüksəlişi. Qədim Babilistan dövlətinin yaranması 2. Babilistan Hammurapi dövründə 3. Hettlerin basqını 4. Babilistan Kassı sülaləsinin hakimiyyəti altında	2	2
3.	Qədim Misir Plan: 1. Misir Erken (e.ə. 3100-2800) və qədim səltənət dövründə (e.ə. 2800-2250) 2. Misir orta (e.ə. 2050-1750) və yeni səltənət dövründə (e.ə. 1554-1075) 3. Misir son səltənət dövründə (Liviya-Sais dövrü) (e.ə. 1075 -332)	2	2
4.	Het dövləti Plan: 1. Hett dövlətinin yaranması. Qədim və Orta Hett padşahlığı (e.ə.1800-XVI əsr) 2. Yeni Hett padşahlığı 3. Misir-Hett müharibələri və Het dövlətinin zəifləməsi 4. "Dəniz xalqlarının" basqınları və Het dövlətinin kiçik müstəqil dövlətlərə parçalanması	2	2
5.	Suriya, Finikiya və Fələstin (Şərqi Aralıq dənizi) Plan: 1. Qədim Fələstin 2. Qədim Finikiya (Livan) 3. Qədim Suriya	2	2
6.	Assuriya Plan: 1. Qədim Assur padşahlığı 2. Orta Assuriya dövləti (e.ə. XV-XI əsrlər) 3. Yeni Assur dövrü (e.ə. X əsrin sonu – VII əsrin ortaları) 4. Assuriyaya qarşı Babil və Midiya ittifaqı (e.ə. 614-612-ci illər) və Assuriyanın süqutu (e.ə. 605-ci il)	2	2
7.	Yeni Babil padşahlığı Plan: 1. E.ə. 616-cı ildə Yeni Babil padşahlığının meydana gəlməsi və Xaldey sülaləsinin əsasının qoyulması	2	2

	2. Yeni Babil padşahlığının güclənməsi 3. Nabonidin dini siyasəti və Babil şahlığının süqutu	2	2
8.	Qədim İran Plan: 1. Midiya dövlətinin yaranması, yüksəlişi və süqutu 2. Əhəməni dövlətinin meydana gəlməsi	2	2
9.	Qədim Hindistan Plan: 1. E.ə. III minilliyin ortalarında Hindistanda sivilizasiyaların meydana gəlməsi 2. Arilərin Hindistana gəlişi. Hərbi demokratiya 3. E.ə. I minillikdə Hindistanda kasta sisteminin yaranması. Manu qanunları 4. Makedoniyalı İskəndərin Hindistanı işğal etməsi	2	2
10.	Qədim Çin Plan: 1. Qədim Çin Şan (In), Çjou sülalələrinin hakimiyyətli dövründə 2. Çin tarixinin imperiya dövrü (Sin və Xan sülalələri)	2	2
11.	Qədim Yunanıstan Plan: 1. E.ə. III-II minillikdə Krit və Axey dövlətləri 2. Troya müharibəsi (e.ə 1193-1183) 3. Miken şəhər dövləti 4. Yunan polisleri	4	4
12.	Qədim Sparta Plan: 1. Attika quldar demokratiyası (e.ə. VII-XVI əsrlər) 2. Yunan-İran müharibələri (e.ə. 500-449) 3. Afina quldarlıq demokratiyası (e.ə. V əsr) 4. Peloponnes müharibələri	2	2
13.	Makedoniyanın yüksəlişi və Yunanıstanda Makedoniya högəmonluğu Plan: 1. Makedoniya monarxiyasının yaranması 2. Yunanıstanın Makedoniya tərəfindən işğalı, Xeroneya döyüşü 3. Ellin dövlətləri 4. Selevkilər dövləti 5. Parfiya və Baktriya şahlıqları	2	2
14.	Qədim Roma Plan: 1. Appenin yarmadasında yaranan quldar dövlətlər 2. E.ə V-III əsrlərdə patrisilərlə və plebeylər arasında mübarizə 3. Pun müharibələri 4. Siciliyada qulların üsyanı (e.ə. 138-183, e.ə. 104-101) 5. Tiberi və Qay Qraks qardaşları islahatları	2	2

XI Fənn üzrə tələblər: Qədim dünya tarixinin nəzəri problemlərini: dövlətin genezisi, arxak potest quruluşları, sosial təbəqələşmə və sosial münasibətlərin tarixi for-maları izah etməli, qədim dövrdə mövcud olan vətəndaş cəmiyyəti, klassik köləlik və quldarlıq münasibətlərini şərh etməlidir.

XII Fənn üzrə təlim nəticələri:

- Qədim dünya tarixi fənninin tədrisinin predimentini, obyektini təsvir edir.
- Qədim dünya tarixi ilə əlaqəli müxtəlif tarixi mənbələri araşdırmaqla lazımi materialları toplayıb sistemli şəkildə təqdim edir.
- Qədim dövrə dair müxtəlif tarixi hadisələri təhlil edir.
- Qədim dövrdə baş verən tarixi hadisə, proses və təzahürlərlə bağlı sxem və cədvəllər tərtib edir.

XIII Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

XIV Kollokvium sualları:

I kollokvium sualları:

1. İkiçayarasının təbii şəraiti və əhalisi.
2. Şumer şəhər dövlətləri
3. Akkad dövləti. III Ur sülaləsi
4. Babil şəhərinin yüksəlişi. Qədim Babilistan dövlətinin yaranması
5. Babilistan Hammurapi dövründə

6. Hettl r n basqını
7. Babilistan Kassi sülaləsinin hakimiyyəti altında
8. Misir Erkən (e. . 3100-2800) və qədim səltənət dövründə (e. . 2800-2250)
9. Misir orta (e. . 2050-1750) və yeni səltənət dövründə (e. . 1554-1075)
10. Misir son səltənət dövründə (Liviya-Sais d vr ) (e. . 1075 -332)
11. Hett dövlətinin yaranması. Qədim və Orta Hett pad şahl ğı (e. . 1800-XVI  sr)
12. Yeni Hett pad şahl ğı
13. Misir-Hett müharibələri v  Het dövlətinin zəifləməsi
14. "Dəniz xalqlarının" basqınları v  Het dövlətinin kiçik müstəqil dövlətlərə parçalanması
15. Qədim Fələstin

II kollokvium sualları:

1. Qədim Assur pad şahl ğı
2. Orta Assuriya dövləti (e. . XV-XI  srl r)
3. Yeni Assur d vr  (e. . X əsrin sonu – VII əsrin ortaları)
4. Assuriyaya qar şı Babil v  Midiya ittifaqı (e. . 614-612-ci illər) v  Assuriyanın süqutu (e. . 605-ci il)
5. E. . 616-c  ildə Yeni Babil pad şahl ğının meydana gəlməsi və Xaldey sülaləsinin əsasının qoyulması
6. Yeni Babil pad şahl ğının güclənməsi
7. Nabonidin dini siyasəti və Babil  ahl ğının süqutu
8. Midiya dövlətinin yaranması, yüksəlişi v  süqutu
9. Əhəməni dövlətinin meydana gəlməsi
10. E. . III minilliyin ortalarında Hindistanda sivilizasiyaların meydana gəlməsi
11. Aril r n Hindistana geli i. H rb  demokratiya
12. E. . I minillikdə Hindistanda kasta sisteminin yaranması. Manu qanunları
13. Makedoniyalı Isk nd r n Hindistanı işğal etməsi
14. Qədim  in  an ( n), Çjou s lal lərinin hakimiyyəti dövründə
15.  in tarixinin imperiya d vr  (Sin v  Xan s lal ləri)

XV  mtahan sualları:

1. Ki ayarasının t b i şəraiti və əhalisi
2. Şumer   h r dövlətləri
3. Akkad dövləti. III Ur sülaləsi
4. Babil şəhərinin yüksəlişi. Qədim Babilistan dövlətinin yaranması
5. Babilistan Kassi sülaləsinin hakimiyyəti altında
6. Misir erkən (e. . 3100-2800) və qədim səltənət dövründə (e. . 2800-2250)
7. Misir orta (e. . 2050-1750) və yeni səltənət dövründə (e. . 1554-1075)
8. Het dövlətinin yaranması
9. Yeni Het pad şahl ğı
10. Misir-Het müharibələri v  Het dövlətinin zəifləməsi
11. Şərqi Aralıq dənizi hövzəsi dövlətləri (Suriya, Finikiya, Fələstin)
12. Qədim Assuriya pad şahl ğı
13. Orta Assuriya dövləti (e. . XV-XI  srl r)
14. Yeni Assur d vr  (e. . X əsrin sonu-VII əsrin ortaları)
15. Assuriyaya qar şı Babil v  Midiya ittifaqı (e. . 614-612-ci illər) v  Assuriyanın süqutu (e. . 605-ci il)
16. Yeni Babil pad şahl ğı (e. . 616-539)
17. Midiya dövlətinin yaranması, yüksəlişi v  süqutu
18. Əhəməni dövləti
19. Hindistanda sivilizasiyaların meydana gəlməsi (Harappa v  Mohenco-Daro mədəniyyətləri)
20. E. . I minillikdə Hindistanda kasta sisteminin yaranması. Manu qanunları
21. Makedoniyalı Isk nd r n Hindistanı işğal etməsi
22. Qədim  in  an ( n), Çjou s lal lərinin hakimiyyəti dövründə
23.  in tarixinin imperiya d vr  (Sin v  Xan s lal ləri)
24. E. . III-II minillikdə Krit v  Axey dövlətləri
25. Troya müharibəsi (e. . 1193-1183)
26. Yunan polislərinin yaranması
27. Yunan- ran müharibələri (e. . 500-449)
28. Afina quldarlıq demokratiyası (e. . V  sr)
29. Peloponnes müharibələri
30. Makedoniya monarxiyasının yaranması

31. Yunanıstanın Makedoniya tərəfindən işğalı, Xeroneya döyüşü
32. Ellin dövlətləri (Misir Ptolomeylər dövləti)
33. Selevkilər dövləti
34. Parfiya və Baktriya şahlıqları
35. E.ə V-III əsrlərdə patrisilərlə və plebeylər arasında mübarizə
36. Pun müharibələri
37. Tiberi və Qay Qrakx qardaşları islahatları
38. Vətəndaş müharibəsi. I və II Triumvirat və Roma respublikanın süqutu
39. Roma imperiyasının yaranması. Roma imperiyası dominatlıq dövründə
40. Roma imperiyasının parçalanması və Qərbi Roma imperiyasının süqutu

Qədim dünya tarixi fənninin sillabusu 050116-Tarix müəllimliyi ixtisası (proqramı) üzrə tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir. Sillabus "Tarix və onun tədrisi metodikası" kafedrasında müzakirə edilərək, təsdiq edilmişdir (12 sentyabr 2025-ci il, protokol № 1).

Kafedra müdiri: dos.K.F.Mahmudov

Fənn müəllimi: prof.A.M.Məmmədov